

ÇİN İLE JAPONYA ARASINDAKİ KÜLTÜREL İLİŞKİLERE GENEL BİR BAKIŞ

ABDÜLHAK MALKOÇ¹

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından önce Çin'e askeri bir çıkarma gerçekleştiren Japonya ile Çin ilişkileri genel anlamda olumsuz bir trend izlemiş olmakla birlikte her iki ülke yöneticileri genelde olumsuzluklarla dolu yakın tarihi geçmişe takılmayı tercih etmeyip, ekonomik bakımdan birbirlerinin önemli ticaret ortağı durumuna gelmişlerdir. Öyle ki, Japonya uzun yıllar Çin'in en büyük ticaret ortağı durumuna gelmiş, diğer tarafta Çin de Japonya'nın ikinci büyük ticaret ülkesi ve ihracat piyasası durumuna gelmiştir. Bilim, eğitim, kültür ve sağlık alanlarındaki işbirliği açısından: Çin-Japonya ilişkilerinin normale dönüştürülmesinden sonra iki ülke arasında hükümetler arası bilimsel ve teknolojik işbirliği ilişkileri kurulmuş, Mayıs 1980'de Çin-Japonya Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Bundan sonra iki ülke arasında bu alandaki temas ve işbirliğinin hızla gelişmesi ve gelişme boyutunun gittikçe genişlemesiyle çok biçimli, çok kanallı ve halklar arasındaki temas ve işbirliği ile resmi temas ve işbirliğinin bir arada yaşadığı bir ortam oluşturulmuştur. 6 Aralık 1979'da iki ülke arasında "Çin-Japonya Kültür Değişimi Anlaşması" imzalanmıştır. Anlaşmada iki ülke arasında kültür, eğitim, akademi ve spor gibi alanlardaki temaslar belirlenmiş, 2002 yılında iki ülke hükümetleri "Çin Kültürü Yılı" ve "Japonya Kültürü Yılı" etkinliklerinin düzenlenmesini kararlaştırmışlardır. Bunun yanı sıra, iki ülke "Çin, Japonya ve Kore Cumhuriyeti Gençler ve Çocukları Yaz Kampları" ile "Çin, Japonya ve Kore Cumhuriyeti Televizyon Bilgi Yarışması" ve "Çin ve Japonya Ekonomik Forumu" gibi etkinlikleri düzenlemişlerdir. Biz bu makalemizde bazı çağdaş Çince materyallerine dayanarak Çin-Japon kültürel ilişkileri hakkında kısa bir analiz yapmaya çalışacağız.

ABSTRACT

Even if the relations between the Japan and China had in general been in an unfavorable tendency due to the fact that Japan landed troops in mainland China on the eve of Second World War, the leaders of both countries pursued the way to make their countries key trade partners of each others disregarding the reminiscences of their pasts. In fact, Japan has long become one of the most biggest trade partner of China. On the other hand, China has turned out to be the second biggest trading country and export market for Japan. In regard to the cooperation in the fields of the science, training, culture and health upon normalization of China-Japan relations, the scientific and technologic cooperation have been established between two countries.

---

¹ Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

China and Japan Scientific and Technologic Cooperation Agreement was signed on May 1980. This was followed by the creation multi-faceted, multi-channeled ambient where the contact and cooperation between the people have been brought together thanks to rapid development of the contact and cooperation with an increasing dimension of the growth. On December 6, 1979, the countries signed “China - Japan Cultural Exchange Agreement”. The agreement has set out the possibilities on the cooperation between two countries in the field of culture, training, academy and sport and organization of activities of “China Culture Year” and “Japan Culture Year” by the governments of both countries in 2002. Furthermore, both countries have also arranged various other activities including “China, Japan and Korean Republic Youth and Children Summer Camps”, “China, Japan and Korean Republic Television Knowledge Contest” and “China and Japan Economic Forum”. In this article, we will introduce an outlined analysis on China - Japan cultural relations on the basis of contemporary Chinese materials.

Yöntem

Çin ile Japon kültürü arasındaki ilişkiler çok eski dönemlere kadar uzanmasının yanı sıra oldukça geniş bir kültürel unsurlar yelpazesini de kapsamaktadır. Dolayısıyla, Çin-Japon kültürel ilişkilerinin tamamını ya da bir bölümünü bir makale boyutunda açıklığa kavurturmanın mümkün olmadığını farkındayız. Dolayısıyla biz bu kısa araştırmamızda bazı çağdaş Çin araştırmaları ışığında konuya yaklaşmayı tercih ettik. Bu konuda günümüz bazı Çinli araştırmacılarının çalışmalarını göz önüne alarak, onların Çin-Japon kültürel etkileşimi ve ilişkilerine aklanmaları üzerine bazı derlendirmelerdebulunduk. Doktora tez konumuzu Tang döneminde Çin kültürünün Japon kültürü üzerindeki etkilerini ayrıntılı olarak incelediğimiz için, olası tekrarlara düşmemek ve tezimizin her hangi bölümünü ölçü olarak, tezden makale türetmemek için, bu çalışmamızda, doktora tezimizde bulunmayan materyalleri kullanmaya azami ölçüde dikkat ettik.

Çin kültürü ile Japon kültürü arasında çok eski çağlara uzanan bir ilişki ve etkileşim söz konusudur. Öyle ki, Japon coğrafyası, Çin ana kıtası ile arasında bulunan küçük denizi geçince kaçınılmaz olarak Çin ve Çin kültürü ile karşılaşılıyordu. Bir bakıma Asya ana kıtası Japonya’yı çepeçevre sarmış bir durumda idi. Günümüzde de durum daha farklı değildir. İki ülke arasında başta yazı sistemi olmak üzere pek çok alanda büyük benzerlikler olduğu için, Japon kültürünün Çin kültürünün etkisiyle gelişip kendine belli bir rota çizdiğini söylemek mümkündür.

Giriş

Japonya ile Çin günümüzde Asya’nın siyasi ekonomik ve kültürel bakımlardan en önemli ülkeleri arasında yer almaktadırlar. Çok eski ve köklü bir medeniyet ve kültüre sahip olan Çin, yaşlı kıta Asya’nın diğer milletleri üzerinde olduğu gibi Japonların kültürleri ve tarihleri üzerinde de derin etkiler

bırakmıştır. Japonya'nın uzun yüzyıllardan bu yana Çin yazısı kullanmaları, dini bakımdan bazı önemli dini inançlar konusunda Çin'den esinlenmeleri, 1000 yıldan fazla bir süreden bu yana Çin ile siyasi, kültürel ve diplomatik ilişkilerin devamlı surette vuku bulması ve tüm bu unsurlardan daha da kendini gösteren, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde Japon ordularının işgal amaçlı olarak Çin'de bulunması nedeniyle, Japonya Çin bakımından stratejik bir ülke konumunda olmasından dolayı, Japon araştırmaları bu ülkede daima birinci önceliğini korumuştur.

Japon ordularının Çin'i işgal etmesi sebebiyle şüphesiz Çin halkı günümüzde olumsuz bir algı edinmiştir. Uzun süre Çin'de kalan Japon işgal orduları Çin halkının hafızasında oldukça derin etkiler bırakmışlardır. Aslına bakılacak olursa Japonların Çin'e olan ilgileri askeri bakımdan başlamamakta, II. Dünya Savaşı yıllarında 19. Yüzyılın 70'li yıllarına kadar uzanmaktadır. Örneğin Cao Dachen adlı bir Çinli araştırmacı, uzunca bir makalesini 1871-1945 yılları arasında Çin'deki Japon askerlerinin mezarlarının araştırılmasına ayırmıştır. Söz konusu yazara göre, 1931 yılından sonra Ruslarla yaptıkları savaşlarda, hareket alanını genişleten Japon orduları Çin'de 100.000'den fazla zaiyat vermiştir.² Dolayısıyla Çin'de pek çok Japon askerine ait mezarlar bulunmaktadır.

Konuya Çin devleti bakımından yaklaşıldığından, Japonlarla yaşanan olumsuz yaşamışlıklara, halk kadar duygusal yaklaşılmadı görülecektir. Bu nedendir ki, hızlı bir ekonomik gelişmeyi yakalayan Çin hükümeti Japonları ülkelerine yatırım için uzun süre davet etmiş, Japon tarafı da bu davete daima icabet etmiştir. Diğer taraftan, Japon gençleri Çin'e giderek Çince öğrenmeye o kadar önem vermiştir ki, 20. yüzyılın 90'lı yıllarında Çin'de öğrenim gören en fazla yabancı öğrenci Japonya'dan gelmiştir.

İşte yukarıda kısaca değinilen nedenlerden dolayı, Çinli araştırmacılar klasik ya da çağdaş dönem Japon araştırmalarına oldukça fazla derecede önem vermektedirler. Çin'de oldukça yoğun bir şekilde rağbet gören Japon araştırmaları alanında dostluk ilişkileri ya da kültürel ilişkilerin gelişimi konusu, askeri tarih, ekonomi ve strateji araştırmaları alanlarında olduğu kadar geliştiğini söylemek zordur. Bunun nedenini, Çinli araştırmacıların Japonlara olumsuz yaklaşımlarından ziyade, günümüzde Çin araştırma kurumları ile araştırmacılarının Japonlarla güncel sorunlar ile yakın geçmişte vuku bulan konulara ağırlık verilmek istenmesidir.

Çin ile Japonya arasındaki kültürel ilişkiler çok geniş bir çalışma alanı olması nedeniyle biz bazı önemli araştırmalar temelinde konuya yaklaşarak kısa bir değerlendirme yapmaya gayret edeceğiz.

A. Çin-Japonya Dostluk İlişkilerine Genel Bir Bakış

Çin kültürünün etkilerinin Japonya'ya kadar ulaşması oldukça erken bir döneme kadar gitmektedir. Milattan sonra III. Yüzyılda Çin yazısı ve

² Cao Dachen, Ribenren Zai Zhongguo de Mudi 1971-1945 (Çin'de Japon Mezarları 1871-1945), Lishi Yanjiu (Tarih Araştırmaları), 2011, Sayı 3, s. 112.

Konfüçyanist eserler ile tarım ve maden eritme gibi sanatlar Kore yoluyla Japonya'ya ulaştırılmış, daha sonraki aşamada ise Budizm ve Taoizme ait kutsal metinler aynı yolu izleyerek Japonya'ya gelmiştir.³ VII. yüzyılda Tang hanedanı (618-907) ile Japonya arasındaki temaslar daha da çoğalmıştır.

Çok uzun yıllardan bu yana Konfüçyanist görüş ve teorilerin etkisiyle Japonya'da oluşan ahlaki prensipler Japon kültürünün çekirdeği haline gelmiş, böyleceburada sözü edilen inanç ile Japon kültüründe görülen Budizm ve Şintoizm birleşerek bir potada buluşmuş ve tüm Japon kültürü ile bütünleşmiştir.

IX. Yüzyıldan başlamak üzere Çin'den gelen Japon kültürel unsurları daha da kendine özgü bir hale gelerek, Çin kültüründen ayırt edilebilir bir duruma bürünmüştür. XII. yüzyılda ise feodal Japon toplumun gücü daha artarak Gök'ün oğlu kendine mahsus otoriter gücünü yürütmüş ve yeni bir feodal siyasi yapılanma sayılabilecek bir yapı ortaya çıkmıştır. XVI. yüzyıla gelindiğinde ise 12. yüzyılda yaşamış bir bilgin olan Zhu Xi'nin ortaya attığı tarikat görüşleri Japonya'da yayılmıştır.⁴ Bu dönemin bir diğer ilgi çekici özelliği ise klasik Japon eserlerinde Taoizmin derin etkilerinin görülmesidir. XVII. yüzyıldan itibaren Japonya yaklaşık olarak 200 yıl sürecek "Dışarıya Kapalı Ülke Politikası" izlemiştir.

Bilindiği üzere II. Dünya Savaşı sonrasına kadar Çin ile Japonya arasındaki siyasi ilişkilerin oldukça gergin olması, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için önemli bir engel teşkil etmiştir. Çin-Japonya ilişkilerinin normale dönüştürülmesinden sonra ise iki ülke arasında hükümetler arası bilimsel ve teknolojik işbirliği ilişkileri kurulmuş, bunu Mayıs 1980'de Çin-Japonya Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Anlaşması imzalanması takip etmiştir. Bundan sonra iki ülke arasında bu alandaki temas ve işbirliğinin hızla gelişmesi ve gelişme boyutunun gittikçe genişlemesiyle çok biçimli, çok kanallı ve halklar arasındaki temas ve işbirliği ile resmi temas ve işbirliğinin bir arada yaşadığı bir durum oluşturulmuştur.

6 Aralık 1979'da iki ülke arasında "Çin-Japonya Kültür Değişimi Anlaşması" imzalandı. Anlaşmada iki ülke arasında kültür, eğitim, akademi ve spor gibi alanlardaki temaslar belirlendi. 2002 yılında iki ülke hükümetleri "Çin Kültürü Yılı" ve "Japonya Kültürü Yılı" etkinliklerinin düzenlenmesini kararlaştırdılar. Bunun yanı sıra, iki ülke "Çin, Japonya ve Kore Cumhuriyeti Gençler ve Çocukları Yaz Kampları" ile "Çin, Japonya ve Kore Cumhuriyeti Televizyon Bilgi Yarışması" ve "Çin ve Japonya Ekonomik Forumu" gibi etkinlikleri düzenlediler.

Son zamanlarda Çinlilerin Diayu Dao, Japonların "Senkaku" adını verdikleri adalar sorunu, Çin-Japon ilişkilerini dünya gündemini oldukça meşgul etmektedir. Gerek iki ülke arasındaki bu adalar sorunu ve gerekse 20.

³ Xu Lin, Zhong-Rı Guanxi de Wenhua Jiedu (Çin ile Japonya Arasındaki Kültürel İlişkiler Dair Okumalar), Zhongguo Minzu Bao (Çin Milletler Gazetesi)19 Ekim 2007, s. 1.

⁴ Cihai, Shanghai Cıshu Yayınevi, Cilt I, Shanghai 1989, s. 211.

yüzyılın ikinci çeyreğinden sonra Japonların Çin anakarasını büyük bir kararlılıkla işgal etmeleri, onların aralarında kültürel bağların kurulması ve geliştirilmesini ana hatlarıyla etkilememiştir. Öyle ki 1937 yılında gerçekleştirilen Japonların Çin'deki işgal hareketlerinin etkileri tamamen ortadan kalkmamış bir durumda olduğu Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluş yılı olan 1949'dan sonra iki ülke arasındaki dostluğun geliştirilmesi için çalışan heyetlerin karşılıklı ziyaretleri sıklaşmış ve 1972 yılında Çin ile Japonya arasındaki ilişkiler normal bir vaziyete getirilebilmiştir.⁵

Japonya ile Çin arasındaki tarihi anlaşmazlıklar kendini devamlı surette hissettirdiği söylenemez. Zira her iki ülke de geçmişte kalan kronik sorunları unutmamış olsalar da, her iki ülkenin de Asya'nın belli başlı güçlü devletler olmaları ve coğrafi olarak birbirlerine çok yakın olmaları ve bunlardan daha da önemlisi, Asya medeniyetinin temelinde Çin medeniyetinin yatması, Japon devleti ve halkını Çin ile dostluk ilişkilerini geliştirmeye yöneltmiştir. İlk olarak 1978 yılında iki ülke arasında Barış ve Dostlu Antlaşması imzalanmıştır.⁶

Günümüzde Çin-Japon ilişkileri her ne kadar normal bir seyir izliyormuş gibi görünse de, çağdaş Çin araştırmacıları Çin-Japon ilişkilerinin karşılıklı yüksek düzeyli ziyaretler sayesinde geliştiği fikrine oldukça temkinli yaklaşmaktadırlar. Japon-Çin ilişkilerinin gelişmesi ile Japonların tarihi Çin işgalini net olarak tanımaması nedeniyle ortada büyük bir tezatın bulunduğu daima ifade edilmektedir. Zira tüm Çinli uzmanlar, Japon tarafının, tarihi bir gerçek olarak kabul edilen Çin işgali tanınmadığı sürece, sözü edilen tezatın çözülemeyeceği her fırsatta dile getirilmektedir.⁷

B. Çin-Japonya Kültürel İlişkileri

Her ne kadar Çin-Japon Kültürel ilişkileri çok daha erken dönemlerde başlasa da, modern anlamda iki ülke arasındaki kültürel münasebetler Tang hanedanı (618-907) zamanında daha da sistemli bir hale gelmiştir. VII. yüzyılda Japon prensi Shoutoku'yu iki kez Çin'e elçi olarak göndermiş, bunu takiben Japonya'dan Çin'e, Çin kültürü hakkında öğrenim yapmak üzere öğrenciler gelmeye başlamıştır. Bu öğrenciler ülkelerine döndükten sonra, ülkelerinde Çin kültürünü tanıtmaya yolunda büyük çabalar harcamışlardır. Tang dönemi boyunca Japonlar Çin'e toplam olarak 19 kez elçi

⁵ Zhang Wenjin, Zhenxi He Fazhan Zong Rı Liang Guo de Youhao Guanxi (Çin-Japon Dostluk İlişkilerinin Değeri ve Gelişimi), Guoji Wenti Yanjiu (Uluslararası Sorun Araştırmaları), 1987, Sayı 3, s. 1.

⁶ Lu Yaodong, Zhong-Rı Guanxi Yi Jiang Kuayue Lishi (Çin-Japon İlişkilerinde Tarihi Atlamak), Renmin Ribao Haiwai Ban (Halkın Günlüğü Gazetesi, Yurtdışı Baskısı), 14 Nisan 2008, s. 1.

⁷ Jiang Lifeng, Weilai Shi Nian Zhong-Rı Guanxi Yu Zhongguo Dui Rı Zhengce-21 Shiji Zhong-Rı Guanxi Yanjiu Baogao (Gelecek 10 Yılda Çin-Japon İlişkileri ve Çin'in Japonya Politikası-21. Yüzyıl Çin-Japon İlişkileri Araştırmaları Hakkında Rapor), Ribenxue Kan(Japonoloji Dergisi), 2009, Sayı 5, s. 9.

göndermişlerdir. Bu elçilerin en önemlisi görevleri arasında, kutsal kitapların tarihi hakkında bilgiler edinmek ve Çin sanatı ile edebiyatı hakkında bilgiler edinmek idi. Tahmin edileceği üzere Japonların gönderdikleri elçiler aynı zamanda bilim adamı sıfatını taşıyanlardı. Hatta bu elçiler arasında doktorlar, felsefeciler ve müzisyenler de bulunmakta idi. Tan Hanedanı zamanında Çin'in başkenti olan Xi'an şehrinde yapılan bir arkeolojik kazı sırasında, Japonya'dan Çin'e öğrenim görmek üzere gelen bir öğrenciye ait mezar taşı ilk defa olarak ortaya çıkarılmıştır.⁸

Elçilik görevi için gelenler ve öğrenciler Japonya'dan gelirken çeşitli renkli kumaşlar, ilaçlar ve değerli taşlar getirirler, ülkelerine dönerken de Çin'den müzik aletleri, eski kitaplar ve Buda' heykelleri gibi kendileri için kültürel objelerini yanlarında götürürlerdi. Japon rahip Kong Hai, ülkesine giderken, Budizmin bir mezhebi olan Mizong'a ait kutsal kitapları götürerek ülkesinde Zhenyan Dini'ni kurmuştur. Kong Hai 'kendisi yazdığı Wen Jing Mi Fu Lun ve Zhuan Li Fang Xiang Ming Yi adlı kitaplar Çin edebiyatı eleştirisi ve Çin yazısı bakımından çok önemli bilgiler içermesi nedeniyle, Çin-Japon kültürel ilişkileri bakımından önemli katkılar sağlamıştı. Çin edebiyatının etkilerinin derin olarak Japonya'ya girmesi elbette, Çin yazısının da Japonlar tarafından yaygın olarak kullanılmasının yollarını açmış, üstelik Çin karakterlerinin kullanımı günümüze kadar da devam etmiştir.

Çin kültürünün Japonya'ya tanıtılması, sadece Çin'e gelen elçi ve öğrenciler vasıtasıyla olmamış, bazı Çinli aydınlar da Çin'e giderek bu alana katkılar sağlamışlardır. Örneğin, 688-763 yıllarında yaşamış olan Jian Zhen 10 yıldan uzun meşakkatli bir yolculuk sonucunda 754 yılında Japonya'ya varmış, bu ülkede Çin'in dine dair kurallarını Japonya'ya getirmiş, bununla yetinmeyerek Budist mimari tarzı ve Budist heykelticiliği gibi plastik sanatları Japonlara tanıtmıştır. Günümüzde bu dönemlere ait Japonya'da yapılan heykeller hala ayakta durmaktadır.⁹

C. Çin'de Japon Edebiyatına Dair Tercüme Faaliyetleri

Bilindiği üzere Japonların kendilerine ait Hiragana ve Katagana olmak üzere iki tür heceleme tabloları mevcut olup, bunlardan ilki Japoncadaki ekleri, diğeri ise Japoncaya başka dillerden gelen sözcükleri ya da yabancı sözcükleri ifade etmek üzere kullanırlar. Bunun dışında sayıları binlerle ifade edilen Çin karakterlerini uzun yüzyıllardan bu yana kullanmaya devam etmektedirler. Japonların yazı dilinde ve öğretimde Çin karakterlerini kullanmaları onlara Asya medeniyeti ve özellikle Çin araştırmalarında büyük avantajlar sağlamaktadır, zira Çince öğrenen Japonlar her he kadar kimi zaman telaffuz sorunlarıyla karşılaşsa da metinleri okuyup anlama konusunda diğer tüm milletlerden daha hızlı ilerleme sağlayabilmektedirler.

⁸ Jian Bozan, Zhongguo Shi Gangyao (Çin Tarihine Giriş), Cilt 1, Pekin Üniversitesi Yayınevi, Pekin 2011, s. 359.

⁹ Jian Bozan, a. g. e. s. 359.

Çin karakterlerini çok uzun süreden bu yana böylesine yaygın bir kullanım alanına sahip olan Japonların edebiyatı Çin’de çok yakın ilgi görmektedir. Tamamen Çin kültüründen beslenen Japon edebiyatı efsaneden romana kadar Çin etkilerini taşımaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Tang dönemine kadar uzanan uzak geçmişte, çeşitli amaçlarla Çin’e gelen Japon aydınları, Çin’den götürdükleri dini ve edebi metinleri Japoncaya tercüme etmeye başlamışlardır. Fakat Çinlilerin Japonca eserleri kendi dillerine tercüme etmeleri oldukça geç bir dönemde kendini göstermiştir.

Li Wang adlı bir Çinli araştırmacıya göre, Çin’de Japon edebiyatına dair tercüme faaliyetleri 300-400 yıl önce başlamıştır. Ming (1368-1644) döneminde yazılan Japonca bir eserden 39 adet şarkı sözü ilk olarak Çinceye tercüme edilmiştir.¹⁰ Bu ilk tercümeden sonra uzun süre bu alanda herhangi bir gelişme yaşanmamış, 1898 yılında Çinli edebiyatçı Liang Qichao Donghai Sanshi’nin Toukai Sanshi’nin romanı Kajinno Kigu’yu tercüme etmiştir.¹¹

Çin’deki Japon edebiyatına ilişkin başlıca faaliyetler 20. Yüzyılın başında, Japonya’da öğrenim gören aydınlar tarafından yürütülmüştür. Bu aydınların başında ünlü Çinli yazar Lu Xun ile Zhou Zuoren gelmektedirler. Lu Xun 1902-1909 yılları arasında, Zhou Zuoren ise 1906-1911 yılları arasında Japonya’da öğrenim görmüşlerdir. Özellikle Lu Xun tercüme alanında ne kadar yetkin olduğunu 14 ülkeden 200’den fazla yazarın eserini Çinceye tercüme ederek kanıtlamıştır. Onun tercüme ettikleri eserler arasında Rusça ve Japonca’dan tercüme ettikleri çoğunluktadır.¹² Bazı Çinli araştırmacılar Lu Xun’un her ne kadar Japon edebiyatından pek çok unsurlar alsada, onun Japon edebiyatı hakkındaki eleştirileri çok sağlamdı ve Japon edebiyatı hakkında çok geniş bir bakış açısına sahipti.¹³

Japon edebiyatından pek çok romanı çeviren Zhou Zuoren’in en önemli özelliği, Çin’de ilk olarak Japon köy hayatını tanıtmasıdır. Onun en tanınmış eseri Riben Jin 30 Nian Xiaoshuo Zhı Fada (Japon Romanının Son 30 Yılda Gelişimi) adlı eseridir.¹⁴

1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra, özellikle 50’li yıllardan itibaren Japon edebiyatına dair tercüme faaliyetlerinde belirgin

¹⁰ Li Wang, Xin Zhongguo de Riben Wenxue Yanjiu he Fanyi Chuban Qingkuang (Yeni Çin’de Japon Edebiyatı Araştırmaları ve Tercüme Faaliyetleri İle Baskı Faaliyetlerinin Genel Durumu Hakkında), Zhongguo Ribenxue Nianjian-1949-1990(Çin’de Japon Araştırmaları Yıllığı-1949-1990), Pekin Japonoloji Araştırmaları Merkezi Yayınları, Bilim Teknik Eserleri Yayınevi, Pekin 1991.

¹¹ Lin Zhang-Cha Chunhua, Riben Wenxue Fanyi Zai Zhongguo (Çin’de Japon Edebiyatına Dair Tercüme), Waiyu Yu Fanyi (Yabancı Dil ve Tercüme Dergisi), 1998, Sayı 4, s. 46.

¹² Lin Zhang-Cha Chunhua, a. g. m. S. 47.

¹³ Zhu Neihao, Lu Xun Yu Riben Wenxue (Lu Xun ve Japon Edebiyatı), Zhong-Rı Qi Mengwen Xuelun, Doğu Yayınevi, 1981, s. 200.

¹⁴ Lin Zhang-Cha Chunhua, a. g. m. s. 48.

bir artış gözlenmektedir. İlgili istatistik verilerine göre 1949-1966 yılları arasında 44 Japon yazardan 75 edebi eser Çince'ye tercüme edilmiştir. Bu çeviriler arasında romanlar, roman külliyatları, şiirler, halk hikayeleri ve fabllar yer almaktadır. Kültür devrimi yıllarını kapsayan 1967- 1970yılları arasında Çin'de Japon edebiyatından hiçbir eser tercüme edilmemiş, 1971-1973 yılları arasında sadece birkaç çeviri faaliyeti görülmüştür. 70'li ve 80'li yıllar arasında bu alanda büyük bir atılım yaşanmıştır, zira söz konusu dönemde toplam 529 eser çevrilmiş olup, bunların 44 tanesi çocuk edebiyatına ayrılmıştır.¹⁵ 90'lı yıllardaki Japon edebiyatından yapılan çeviriler, bir önceki dönem kadar olsa da ağırlıklı olarak ticaret ve ekonomi alanlarına ağırlık verilmiştir.¹⁶

D. Japon Bilim Adamlarının Doğu Türkistan'daki Faaliyetleri

Bilindiği üzere Türklerin anayurdu olan Doğu Türkistan'ın tarihi alanındaki araştırmalar, iki asırdan fazla bir süredir, tüm dünyada büyük bir ilgi görmeye devam etmektedir. Bu alanda en değerli araştırmaları yapanların başında Japon bilim adamları gelmektedir. İpek Yolu üzerinde bulunması, pek çok eski şehir kalıntılarının bulunması nedeniyle arkeolojik kazılara duyanlar için bir hazine durumunda olan Doğu Türkistan hakkında araştırmalar yapmak üzere buraya ilk gelen Nishi Tokujiro'dur. Rusya'daki bir Japon Konsolosluğunda katip olarak görev yapan bu araştırmacı ülkesine dönerken 1880 yılının kasım ayının 2'sinde İli'ye gelmiş, daha sonra Sibiry, Moğolistan ve Shanghai yoluyla aynı yılın 28 nisanında Tokyo'ya ulaşmıştır. 1886 yılında "Orta Asya Kayıtları" adlı eserini yayımlamıştır.¹⁷

Hayahide Kenjiro adlı bir diğer Japon araştırmacı 1905 yılının mayıs ayının 15'inde Tokyo'dan ayrılış, 7 Temmuzda ise Pekin'den hareket ederek Xi'an, Lanzhou ve Anxi'den geçerek Hami ve Turfan'a ulaşmış, 1907 yılında Pekin'e dönmüş, gezilerine dair pek çok birinci elden yazma eserler ele geçiren Hayahide Kenjiro, tüm elde ettiği malzemeleri, 1945 ağustosunda teslim olmasıyla Çin'de bırakmış, daha sonra Doğu Türkistan seyahatleri ve bulduklarına dair tüm bildiklerini Zhongguo Xinjiang Sheng İli Difang Shicha Fumingshu (Çin Doğu Türkistan Eyaletinin İli Şehrinde Ele Geçirilen Belgeler) adlı eserinde anlatmıştır. Onun bulduğu el yazmaları toplam 120 sayfa olup 55440 karakterden oluşmaktadır.¹⁸

¹⁵ Beijing Ribenxue Yanjiu Zhongxin Bian-Pekin Japonoloji Araştırmaları Merkezi Yayını (Zhongguo Ribenxue Nianjian 1949-1990-Çin Japonoloji Yıllığı-1949-1990), Bilim Teknik Eserleri Yayınevi, Pekin 1991, s. 311-342.

¹⁶ Lin Zhang-Cha Chunhua, a. g. m. S. 49-50.

¹⁷ Fang Jianchang, Jindai Riben Shentou Xinjiang Shulun Son Zamanlarda Japonya'nın Doğu Türkistan'a Sızması Hakkında), Xiyu Yanjiu (Batı Bölgeleri Araştırmaları), 2000, Sayı 4, s. 46.

¹⁸ Fang Jianchang, a. g. m. S. 47.

Sonuç

Her ikisi de Asya'nın en ekonomik bakımdan güçlü ülkeleri arasında yer alan Çin ile Japonya arasındaki kültürel ilişkilerin çok eski bir mazisi olması nedeniyle çağdaş Çin araştırmacıları Japonoloji çalışmalarına azami önemi vermektedirler. Çok eski ve zengin bir içeriğe sahip olan Çin uygarlığı, diğer doğu ve güneybatı Asya ülkelerinde olduğundan daha fazla Japon kültürü üzerinde etkilerini göstermiştir. Çin yazısının yüzyıllar önce Japonlar tarafından kabul edilmesi, Çin kültürel etkilerinin Japonya'ya girmesi için bir giriş kapısı fonksiyonunu görmüştür. Diğer taraftan tarihin her çağında dünyanın ve yaşlı Asya kıtasının en güçlü siyasi ve askeri gücü ile çok geçiş topraklara sahip olan Çin, her dönemde Japonların ilgisi çekmiş, dolayısıyla Çin'in bilimsel, edebi ve ekonomik nimetlerinden faydalanma konusunda Japon imparatorları bilim adamı hüviyetine sahip elçilerini ve pek çok Japon öğrenciyi Çin'e göndermeyi bir prensip edinmiştir. Çin'e gelen bu aydınlar ve öğrenciler ordusu Çin ile Japonya arasında kültürel bir köprü vazifesi görmüşler ve ülkelere döndüklerinde Çin kültürünü olanca güçleriyle tanıtmaya çalışmışlardır. Aynı şekilde, özellikle 20. Yüzyıla girerken çok sayıda Çinli aydın Japonya'da eğitim gördükleri yıllarda, Japon edebiyatı, tarihi ve kültürü hakkında pek çok araştırmalar yapmışlar ve pek çok sayıda Japonca eseri Çinceye tercüme etmişlerdir.

İkinci dünya savaşı öncesinde, Japon ordusunun Çin'i işgali sırasında yaşanan olumsuz olayları Japon devlet adamlarının net bir dille kabul etmemeleri gibi nedenlerle, Çin'de Japonoloji araştırmaları stratejik bir mahiyet almıştır. Her ne kadar iki ülke halkı da karşı tarafın kültürü ve tarihi hakkında duygusal yaklaşımların etkisiyle olumsuz algılara sahip olsalar da, Çin ve Japon yöneticileri daha mantıklı ve akılcı davranarak, tarafların genel olarak gergin ilişkiler içinde yaşamalarını engellemiş, dolayısıyla yavaş bir trendle de olsa kültürel ilişkilerin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Gerek Çin'de ve gerekse Japonya'da karşı taraftan gelen öğrencilerin sayısının oldukça sayıda fazla olması ve tarafların ticari kuruluşlarının karşı tarafta büyük ölçekli arıtmalar yapmaları bunun en önemli kanıtıdır. Genel olarak bakıldığında, Japonların Çin ile kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde daha fazla enerji harcadığını söylemek yanlış olmaz, zira Türkiye'nin yarısı kadar yüzölçümüne sahip olan Japonya her türlü gıda ve enerji ve maden ihtiyacını en yakın komşusu olması nedeniyle Çin'den karşılamak durumundadır. Bu arada Çin'in dünya ölçüsünde bir askeri güce sahip olduğu da Japonlar tarafından göz ardı edilmemektedir.

Yukarıda anlatılan nedenlerden dolayı, her ikisi de sarı ırka mensup, Asya'nın iki güçlü ülkesi kültürel ilişkilerin güçlü tutulmasını, kendi güvenli gelecekleri ve yaşamlarını için bir sigorta olarak görmektedirler. Son zamanlarda Diaoyu adaları nedeniyle iki taraf arasında küçük yoğunluklu sorunlar baş gösterse de, bu gibi küçük ihtilafları çözülebilir ve kalıcı olmayan sorunlar olarak kabul etmekte her hangi bir sakınca bulunmamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

BEIJING Ribenxue Yanjiu Zhongxin Bian-Pekin Japonoloji Araştırmaları Merkezi Yayını (Zhongguo Ribenxue Nianjian 1949-1990-Çin Japonoloji Yıllığı-1949-1990), Bilim Teknik Eserleri Yayınevi, Pekin 1991.

CAO Dachen, Ribenren Zai Zhongguo de Mudi-1971-1945 (Çin’de Japon Mezarları-1871-1945), Lishi Yanjiu (Tarih Araştırmaları), 2011, Sayı 3.

CIHAI, Shanghai Cıshu Yayınevi, Cilt 1, Shanghai 1989.

FANG Jianchang, Jindai Riben Shentou Xinjiang Shulun Son Zamanlarda Japonya’nın Doğu Türkistan’a Sızması Hakkında), Xiyu Yanjiu (Batı Bölgeleri Araştırmaları), 2000, Sayı 4.

JIAN Bozan, Zhongguo Shi Gangyao (Çin Tarihine Giriş), Cilt 1, Pekin Üniversitesi Yayınevi, Pekin 2011.

JIANG Lifeng, Weilai Shi Nian Zhong-Rı Guanxi Yu Zhongguo Dui Rı Zhengce-21 Shiji Zhong-Rı Guanxi Yanjiu Baogao (Gelecek 10 Yılda Çin-Japon İlişkileri ve Çin’in Japonya Politikası-21. Yüzyıl Çin-Japon İlişkileri Araştırmaları Hakkında Rapor), Ribenxue Kan(Japonoloji Dergisi), 2009, Sayı 5.

LI Wang, Xin Zhongguo de Riben Wenxue Yanjiu he Fanyi Chuban Qingkuang (Yeni Çin’de Japon Edebiyatı Araştırmaları ve Tercüme Faaliyetleri İle Baskı Faaliyetlerinin Genel Durumu Hakkında), Zhongguo Ribenxue Nianjian-1949-1990 (Çin’de Japonoloji Araştırmaları Yıllığı-1949-1990), Pekin Japon Araştırmaları Merkezi Yayınları, Bilim Teknik Eserleri Yayınevi, Pekin 1991.

LIN Zhang-Cha Chunhua, Riben Wenxue Fanyi Zai Zhongguo (Çin’de Japon Edebiyatına Dair Tercüme), Waiyu Yu Fanyi (Yabancı Dil ve Tercüme Dergisi), 1998, Sayı 4.

LU Yaodong, Zhong-Rı Guanxi Yi Jiang Kuayue Lishi (Çin-Japon İlişkilerinde Tarihi Atlamak), Renmin Ribao Haiwai Ban (Halkın Günlüğü Gazetesi, Yurtdışı Baskısı), 14 Nisan 2008.

XU Lin, Zhong-Rı Guanxi de Wenhua Jiedu (Çin ile Japonya Arasındaki Kültürel İlişkilere Dair Okumalar), Zhongguo Minzu Bao (Çin Milletler Gazetesi), 19 Ekim 2007.

ZHANG Wenjin, Zhenxi He Fazhan Zong Rı Liang Guo de Youhao Guanxi (Çin-Japon Dostluk İlişkilerinin Değeri ve Gelişimi), Guoji Wenti Yanjiu (Uluslararası Sorun Araştırmaları), 1987, Sayı 3.

ZHU Neihao, Lu Xun Yu Riben Wenxue (Lu Xun ve Japon Edebiyatı), Zhong-Rı Qi Mengwen Xuelun, Doğu Yayınevi, 1981, s. 200.